

På tvären

Göran Albinsson

MOT NORDEN! MOT NORDEN!

(Ur Tegnér's Flyttfåglarna)

Diskussionen om Norrlands ekonomiska problem har fått nytt stoff. Från inrikesdepartementet har kommit en PM om lokaliseringpolitiken i vilken huvuddragen i en kommande proposition anges. I dagarna utger den hundraårsjubilerande Sundsvallsbanken en uppsatssamling med titeln Norrländska framtidsperspektiv. I föreliggande sammanhang skall blott nyblivne sundsvallsbon och bankdirektören Jan Wallanders bidrag i korthet kommenteras.

Inrikesdepartementets promemoria måste ur flera aspekter karakteriseras som ett anmärkningsvärt aktstycke. Jag har aldrig haft mycket till övers för den stela och invecklade kurialstil, som våra svenska ämbetsmän så gärna använt sig av. Frågan är dock om inte det jargongliknande uttryckssätt som håller på att avlösa kanslispråket är lika påfrestande för läsarna. Stereotypa fraser och modeord blandas till en samling besvärjelseliknande formler, som skulle kunna hedra en morbror Ruben, men absolut ingen annan.

Vet egentligen promemorians författare själv vad han menar, när han talar om markerat expansiva befolkningsområden; harmonisk samhällsmiljö; viss befolkningsbalans; en aktiv näringspolitik; rörlig arbetsmarknadspolitik;

åtgärder av socialpolitisk art där hela samhället solidariskt bär ett socialt ansvar; flyttningsrörelser som i allt stridare strömmar går ur regionen.

Det ur saklig synpunkt allvarligaste felet med promemorian är att den dels ser en viss lokalisering av befolkning och näringsliv som både mål och medel, dels skisserar mål för lokaliseringspolitiken, som är oförenliga.

Det sägs leda till mindre lyckliga konsekvenser om folk bor för koncentrerat. Obefolkade landsdelar kan inte accepteras. En viss, ehuru icke närmare beskriven, utspridning av Sveriges folk över landets yta är enligt inrikesdepartementet tydligen ett så självklart mål att det icke behöver motiveras. Men samtidigt anser man att lokaliseringen är ett medel i den ekonomiska politiken, med syfte att främja ett så snabbt ekonomiskt framåtskridande som möjligt. Man ger sig dock försiktigtvis inte in på några funderingar kring hur staten bör göra om det skulle visa sig, att det ekonomiska framåtskridandet främjas av en stark geografisk koncentration av befolkning och näringsliv.

Flera mål — utöver att skapa en viss befolkningsbalans — anges för lokaliseringpolitiken. Den skall i nära samband med en "aktiv näringspolitik" inriktas på att påverka "produktionens art och omfattning i en för samhällsekonomin gynnsam riktning". Lokaliseringspolitiska åtgärder menas vidare vara "led i samhällets strävanden att upprätthålla en full och produktiv sysselsättning". Slutligen sägs att sociala skäl kan motivera lokaliseringpolitiska åtgärder. Det är alltså fråga om fyra ganska oklara mål för lokaliseringpolitiken:

- 1) viss befolkningsbalans,
- 2) snabbt ekonomiskt framåtskridande,
- 3) full och produktiv sysselsättning,
- 4) social rättvisa.

Den enda målkonflikt som promemorian låtsas om är den som har sitt ursprung i de socialt motiverade åtgärderna. I övrigt resoneras som om statligt stöd åt annars oräntabla privata och

offentliga företag är i full samklang med målen för den allmänna ekonomiska politiken. När det gäller utrikeshandeln, har den officiella svenska inställningen varit starkt frihandelsvänlig. Enligt min mening är det i princip ingen skillnad på å ena sidan sk uppfostringstullar för att under en övergångstid skydda nyetablerad inhemsk industri mot utländsk konkurrens och å andra sidan statliga subventioner till nyetablerad norrländsk industri för att stödja den i konkurrensen med sydsvensk och utländsk industri. Det framstår därför som ologiskt att avvisa uppfostringstullar men tillstyrka lokaliseringpolitiska subventioner.

Att den "aktiva" lokaliseringpolitiken nästan enbart skall inriktas på Norrland tar promemorian så för givet, att den inte spiller ett enda ord som motivering härför. Inte heller berörs frågan i vad mån ett gynnande av Norrland kan tänkas innebära en diskriminering av landet i övrigt. Inga skäl ges till att investeringsbidragen skall uppgå till just 60 miljoner kronor per år och lånestödet till just 100 miljoner kronor per år. Ej heller anges, hur stor *nettoökning* lokaliseringstödet innebär som en följd av att de föreslagna åtgärderna avses ersätta en del existerande stödformer. Inte något sägs om vad man hoppas uppnå i form av bättre befolkningsbalans, snabbare framåtskridande, högre grad av sysselsättning och mer social rättvisa.

Fler än en landshövding i sydöstra Sverige torde med en lätt travestering undra, vad Norrland saknar som inte deras län också saknar, när de läser i promemorian, att inte bara de som vill flytta från utan även de som vill flytta till Norrland skall kunna få flyttningsbidrag. Ännu fundersammare bör de bli, sedan de läst vad Jan Wallander har att säga i Sundsvallsbankens ovannämnda uppsatssamling.

Wallander driver nämligen tesen, att det specifika norrlandsproblemet är en myt. Norrlands näringsliv har under senare decennier präglats av en stark tillväxt av produktion och sysselsättning. Trots detta har dock inte hela befolknings-tillskottet kunnat få sysselsättning i Norrland.

Denna bristande balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft i Norrland kan mycket väl vara temporär. De problem Norrland har kan uppträda — och gör det också — i andra landsändar. Möjligen kan man säga, att vissa svårigheter under en övergångsperiod kommit att bli särskilt accentuerade i Norrland. Wallander anser också, att de som hittills talat för Norrlands sak inte bara brukat fel argument utan också lyckats få alltför bra gehör. Den klagan och pessimism som dominerat anser han ha skrämt arbetskraft och kapital från Norrland. I Wallanders tappning framstår Norrland som ganska likt övriga Sverige.

Wallanders skrivning är inte invändningsfri. Han börjar tex med att utdöma den heterogena regionen Norrland som ett analytiskt användbart ekonomiskt-geografiskt begrepp för att sedan själv utan särskilda reservationer tala om Norrlands problem. Trots att Norrland i ekonomiskt hänseende är lika utvecklat som övriga Sverige menar han, att den norrländska industrin nog kan behöva litet extra stöd enligt samma principer som brukar användas i u-landshjälpen. Ingen greve kan vara medvetnare om sina anor än Wallander om att hans släkt varit stockholmare i ett halvt dussin generationer. Jag kunde därför inte undertrycka ett leende, när jag läste att Wallander ansåg, "att Norrlandsbegreppet har varit mindre lyckligt även för oss norrlänningar själva".

Wallanders analys har dock gjort ett bestående intryck på mig. Framför allt därför att jag tror att han i väsentliga stycken är på rätt väg. Men även därför att jag spontant sympatiserar med sådana som sätter sig en smula på tvären.